

RAT IZ DEVEDESETIH BI JOŠ TRAJAO DA SE ZAPAD NIJE UMEŠAO

Kada sam u jednoj diskusiji napisao da bi međunacionalni sukob i rat iz devedesetih ovde još uvek trajao da se Zapad nije umešao i obustavio ga, dobio sam odgovor koji govori suprotno: *"Da se Zapad ovde nije umešao 90-tih, rata ne bi ni bilo."*

Hajde da preskočimo što je takav odgovor rasistički, jer polazi od toga da mi nemamo moć da vladamo sami sobom i da se odupremo tuđem lošem uticaju, a da drugi kao kakva nad rasa ljudi imaju moć da vladaju i samim sobom i nama.

No, mi imamo jasno zabeleženo ko je držao ratnohušačke govore i zavadio narode Balkana na međusobne sukobe, to su bili naši političari i verske vođe, koje je naš narod izabrao, a ne zapadni političari i papa, koji su upravo sve radili da sukobe obuzdaju.

Pre svega, ako bi tuđa vlast bila sposobna da nama manipuliše, logično je da bi preko istih narodnih slabosti, i naša domaća vlast imala istu ili još veću moć da nama manipuliše jer svoju manipulaciju može da obuče u formu nacionalnih interesa.

Sada ću da iznesem argumente da niko nije imao potrebe da nas zavadi na međusobne sukobe. Izneću istorijske dokaze da je mentalitet ovde tako neprosvećen da se svako odsustvo straha od strane kontrole koristilo za međusobne čistke i obračune oko pitanja moći, vere, nacije, partije, ideologije, klana, itd.

Ako imamo domaću vlast, koja je slobodna od strane kontrole, ona ne može da pokaže bolji mentalitet od samog našeg naroda, a koji su antropolozi opisali još pre Drugog svetskog rata sledećim rečima:

"Napeta budna osetljivost, težnja da se ogradi jednom naročitom atmosferom respektovanja postaje bitnom karakteristikom tog plemenskog čoveka. ... Neobuzdana, primitivna subjektivnost, uobražena osetljivost, surevnjivost, nepoverenje, mržnja, zavist, nedisciplinovanost, neobjektivnost i nepravičnost. ... Preterana lična osetljivost, sujeta, primitivno i grubo ispoljavanje zavidljivosti, bolesni i samoživi egocentrizam, to su osnovne karakterne crte koje u toj sredini koče

stvaranje svakog višeg društvenog reda i potom moralnog i materijalnog prosperiteta." (Vladimir Dvorniković, Karakterologija Jugoslovena, 1939)

Međusobno poverenje kod nas je na veoma niskom nivou jer ljudi znaju sa kim imaju posla, znaju kakav je zaista naš čovek. **Samo 11,6% ispitanika u Srbiji smatra da se u većinu ljudi u Srbiji može imati poverenje, dok 86,2% ispitanika smatra da u Srbiji treba imati "oči i na leđima" (EVS 2008).** Kako onda možemo imati poverenje u vlast koja je potekla iz takvog naroda i koja se oslanja upravo na slabosti našeg mentaliteta da bi osvojila vlast i zatim opstala na vlasti? Možemo imati poverenja samo ako padamo na njenu manipulaciju tj. ako je koristimo da bismo svoju ličnu odgovornost za stanje društva prebacili na nju i očekivali da ona reši probleme koji su zapravo naša lična odgovornost (nemar, nerad, prevara, pljačka, zloupotreba, korupcija).

Kada imaš našeg čoveka na vlasti, on da bi zadržao moć, ne može da se ne koristi pokvarenim i zlim metodama očuvanja vlasti kao što su klevetanje i likvidiranje suparnika u borbi za vlast, manipulacija strahom od neprijatelja, laskanje gordošću, potkupljivanje novcem i davanje pozicija nesposobnima zarad obećane odanosti, i lažna obećanja o blagostanju koje realno zavisi od reforme i prosvetlosti samog naroda, a ne od navodne magijske moći političara da ukloni posledice naše lične neodgovornosti. Ako se onaj ko dospe na vlast ne koristi pomenutim pokvarenim i zlim metodama očuvanja vlasti, onda će to umesto njega da koristi neko drugi i nadvladaće ga u borbi za moć. Takva je naša politika bez strane kontrole.

Jedino uz neprestani strani pritisak i ucenu naša vlast može da se drži načela poštenja i pravičnosti i to samo u onolikoj meri koliko je njeno postupanje pod prismotrom vidljivo i na osnovu toga izloženo kontroli.

Svakako da strana kontrola pod uticajem Zapada nije idealna. A da li je idealna naša lokalna vlast? Kao što će lokalni policajac da juri tvog lopova, ne iz ljubavi prema tebi već zarad zarade i često uz grubost i zloupotrebu svoje moći, šta je čudno ako to isto iz istih motiva radi globalni policajac - Amerika? Da li možda imamo nekog boljeg globalnog policajca na raspolaganju od Amerike? Da li je bolje da nama vladaju možda Rusi, Iranci ili Kinezi?

Ili možda zaista misliš da je bolje da sami vladamo sobom? Ja se slažem da bi to bila najbolja opcija ali kada bismo imali reformisan mentalitet sposoban da tu odgovornost ispuni bez zloupotrebe. Ali, mi nemamo takav mentalitet. Mi smo stalno zavisni od represivne kontrole, koja ne može da ima bolji produkt nego

licemerstvo. Ali i licemerstvo je bolje nego međusobno klanje i ubijanje koja nastaju kada su naši ljudi bez spoljne kontrole. Podsetimo se na kratko kroz istoriju šta se dešavalo kada smo imali potpunu slobodu od stranog okupatora i slobodu od bilo kakvog spoljnog oblika kontrole.

Kada su Crnogorci ostvarili slobodu od Turaka u XVIII veku (čitaj - pobili i prognali sve Srbe muslimane), došlo je do takvog međuplemenskog sukoba unutar pravoslavnog naroda da je vladika Petar Cetinjski (1748-1830) morao da napiše u svojoj poslanici "glavarima, starešinama i svima Katunjanima" sledeće reči:

"Videći vašu neslogu i domaću rat u sva plemena od vaše Nahije, ja s mojom najvišom žalošću i plačem i vidim da ste vi sami sebe i svojoj deci najviši krvnici i neprijatelji duševni i tjelesni i da svi đavoli i svi vaši neprijatelji od svijeta ne bi mogli toliko zla, ni toliko štete i sramote vam učiniti, koliko vi sami sebe činite. Vi se ne možete krvi bratske nasitati, vaša slava, vaše poštenje vaša pohvala i dika i vaše junaštvo stoji u vašu domaću rat i neslogu, u koju najvišu svoju sreću i radost nahodite."
(Vladika Petar Prvi Petrović)

Pljačkanje pripadnika islamske vere u Crnoj Gori je čak bilo legalizovano crnogorskim zakonicima sve do 1855. godine kada je zabranjeno jer je Crna Gora morala da dobije međunarodno priznanje svoje državnosti. Vasojevički Zakon iz 1830. godine je tvrdio u 9. tački: **"Ko tursko ukrade, da mu je alal (blagosloveno)."** Dakle, samo strani uticaj je uspeo da privoli naše ljude na poštovanje elementarnih ljudskih prava.

Kada su u vreme Prvog srpskog ustanka ustanici zavladao Srbijom, iskoristili su moć da proteraju sve Srbe muslimane sa oslobođene teritorije i da otmu njihove kuće i imanja. Ustanici su za vreme opsada turskih utvrđenja, često uspevali da Turke uz lažna obećanja izmame napolje, da bi ih potom likvidirali. A u međusobnoj borbi za moć srpski ustanici su dolazili u teške obračune koji su se često završavali krvoprolićem. Sam vođa srpskog ustanka vožd Karađorđe je likvidirao svakoga ko bi mu stao na put ili za koga bi mu se učinilo da mu je suparnik, zbog drugačijih političkih predloga. Ubio je i svog oca i brata. Drugi srpski ustanak je uzdigao mudrijeg vladara kneza Miloša koji je takođe zapažen po autokratiji i zloupotrebi moći.

To je bilo iskustvo i svih budućih srpskih vladara osim kralja Petra Prvog, koji je postao kralj iako je po ličnom opredeljenju i uverenju bio republikanac.

Odsustvo diktature rezultovalo je pravom anarhijom, porastom kriminala i ubistava. O tome govori knjiga Dragiša Vasića "Devetsto treća" objavljena 1925. godine:

"Uz sve probleme s kojima se država morala suočavati posle prevrata, postojao je i jedan poseban problem, koji se ticao hajdučije i kriminala uopšte. Od formiranja prve vlade posle prevrata, pa do 15. maja 1905. godine, za hajduke su proglašena 64 lica, većina iz Šumadije. Broj ubistava je u ovo isto vreme premašivao brojku od 700 godišnje. Krađama se ni broj nije znao, toliko ih je bilo - blizu 600 mesečno. Prema podacima objavljenim u službenom listu (Srpske novine, broj 101), samo u 1904. godini u Kasacionom sudu bilo je na rešavanju 7.050 krivičnih dela - više nego što je ikad zapamćeno u Srbiji. Hajdučija je ipak bila jedno od najvećih zala koja su snašla Srbiju posle 29. maja 1903. godine. Razbojnici - odmetnici su činili takva nedela da se ljudima i od samih priča o tome ježila koža... Upravo u 1904. godini, od proleća do jeseni, počinjeni su mnogi svirepi zločini. U selu Viru, u Boljevačkom srezu, hajduci su 8. maja te godine na vatri ispekli jednog seljaka - Lazu Živanovića. To isto, istog dana, hajduci su uradili sa Dragićem Miloševićem u selu Bučju, u Zaglavskom srezu. Dvadesetog avgusta pak, hajduci su "iščerečili" Perišu Čolovića iz Ljutica, odsekavši mu glavu, ruke i noge..." (Dragiša Vasić, Devetsto treća)

Oslobođenje Kosova 1912. godine je isto kao i oslobođenje jugoistočne Srbije 1878. godine bilo praćeno novim egzodusima muslimanskog stanovništva. Kada je Austrougarska 1912. godine zapretila ratom ukoliko se srpska vojska ne povuče sa područja Albanije, to se desilo upravo zbog zverstva koja je naša vojska činila nad Albancima, a što se sakriva od naše javnosti, ali je o tome pisala beogradska štampa 1912. godine.

"Mi mislimo da je odluka o ultimatumu ubrzana, ako ne i izazvana, varvarskim držanjem naše vlade i naše vojne komande prema narodu u Albaniji. Podaci o radu srpske vojske užasni su. Tamo se pljačka, ara, pali, razorava, kolje, uništava sve u klici. I Austrija ultimatumom čini kraj ovom munjevitom i besomučnom uništavanju jedne nacije". (Dušan Popović, Srbija i Albanci, Pregled politike Srbije prema Albancima od 1878. do 1914. godine)

"Zavojevačko držanje Srbije prema arbanskom narodu pokazalo je kako se politikom unosi mržnja među narode." "Plotuni su poobarali žene koje su

držale odojčad u naručju; pokraj mrtvih matera drala su se njihova dečica koja su slučajno bila pošteđena kuršuma; žene su se porađale od straha. Za dva sata potamanjeno je na 500 duša." "Crnogorska varvarstva u Krasnićima mogu dostojno stati pored varvarstva srpske vojske u Ljumi: isti metodi, ista bezobzirnost, ista krvožednost." "Arbanska sela iz kojih su ljudi blagovremeno izbegli, behu pretvorena u zgarišta. To behu u isto vreme varvarski krematorijumi u kojima je sagorelo stotinama živih žena i dece. I dokle su ustanici zarobljene srpske oficire i vojnike razoružavali i puštali, dotle srpska soldateska nije štedela ni njihovu decu, žene i bolesne..." "Mi smo izvršili pokušaj ubistva s predumišljanjem nad čitavom jednog nacijom. Na tom zločinačkom delu uhvaćeni smo i sprečeni. Sad imamo da ispaštamo kaznu. Ona je strašna: to je nepoverenje, pa čak i mržnja čitavog naroda." (Dimitrije Tucović, Seobe)

Godine 1941. na oslobođenim teritorijama partizani i četnici ulaze u međusobne sukobe i ubistva. Četnici koriste priliku da čine zločine nad muslimanima. Kao rezultat muslimani se masovno mobilisu među ustaše da osvete četničke zločine.

Nemački okupator je pokazao manje brutalnosti prema osumnjičenim simpatizerima komunista nego domaće sluge okupatora: **"Govore da je bolje pasti direktno Gestapou u šake, nego biti odveden u našu Glavnjaču. Kod Nemaca su u zatvorima bar bolje higijenske prilike, a i sistem mučenja je različit. Nemci pribegavaju više psihološkim metodama, dok se kod naše populacije primenjuju fizička mučenja."** (Kosta Nikolić, Strah u Srbiji 1941, Ogled o fenomenu nacističkog terora)

Nemačku okupaciju su koristili građani da okupacionim vlastima prijavljuju komšije sa kojima su od ranije bili u sukobu, da ih sumnjiče kao potencijalne saradnike partizana i četnika. Kada su završetkom rata vlast preuzeli komunisti, ista sumnjičenja, hapšenja i likvidacije, ne samo ratnih zločinaca već i političkih protivnika su se nastavili, sada u ime partije i u ime radnog naroda. Najveća slanja na Goli otok nisu dolazila od strane same vlasti već od običnih ljudi koji su prijavljivali svoje sugrađane bilo zbog sumnjičavosti, bilo zbog svesne zlonamernosti i lične borbe za položaj. To se dešavalo sve dok odnos sa Zapadom nije primorao vlast da obustavi progone na ideološkoj osnovi. Vlast bi završila sve svoje probleme sa opozicijom po kratkom postupku, kako je to rešavao Staljin, da nije postojao strah od sankcija i reperkusija na međunarodnom planu.

Rat devedesetih i novonastala anarija je pružila mnogima izgovor za ona zla koja nisu smeli za vreme represivnog komunističkog režima da učine. Ljudska gordost i mržnja našli su izgovore za svoju manifestaciju u nerešivim međunacionalnim problemima. Pljačka, silovanja i ubistva su činjeni pod pokroviteljstvom borbe za slobodu i ugrožena nacionalna prava. Predsednik Srbije Slobodan Milošević, koji je pojedine lične protivnike pokušao da likvidira, a neke i uspeo da likvidira, svakako nije bio u stanju da svojom politikom obezbedi vladavinu prava, ni sopstvenom narodu, niti nacionalnim manjinama. Da se ovde Zapad nije umešao devedesetih, mi bismo još uvek bili u međunacionalnom sukobu i ratu, a nama bi vladali Arkan & Company.

Dok nas Zapad bude kontrolisao, ovde će vladati lažni mir, a kada zbog krize globalnih razmera bude popustio spoljni pritisak, sputavano zlo će se ponovo ispoljiti. Zaista, kao što je zapazio Ivo Andrić **„Ponekad se čovek pita da nije duh većine balkanskih naroda zauvek otrovan i da, možda, nikad više neće ni moći ništa drugo do jedno: da trpi nasilje ili da ga čini“ (Ivo Andrić, Znakovi kraj puta)** Za bolje, mi sami nismo sposobni, a dobro smo pokazali da ga nismo ni dostojni.

ODGOVOR NA REPLIKE U NASTALOJ DISKUSIJI NA PRETHODNI TEKST:

> Da li mislite da iste ovakve tekstove nije moguće napisati i za ostale narode u Evropi i svetu?

Samo 11,6% ispitanika u Srbiji smatra da se u većinu ljudi u Srbiji može imati poverenje, dok 86,2% ispitanika smatra da u Srbiji treba imati "oči i na leđima" (EVS 2008). A kakvi su ostali narodi? U zemljama sa izrazito protestantskom tradicijom poverenje je drastično veće: u Norveškoj 59,8%, dok u Danskoj, Finskoj i Švedskoj preko 60% ispitanika smatra da u druge ljude može imati poverenje.

Jedan kolega jednog mog poznanika, požalio mu se kako su mu studenti na koledžu u Americi jako podbacili na zadnjem ispitu, kada ih je zamolio da ispit rade bez upotrebe udžbenika, samo na osnovu onoga što su sami naučili na času. Poenta je što su oni taj domaći radili kod svojih kuća, na poverenje da neće koristiti udžbenik.

Kada Amerikanci budu pali na nivo na kojem se mi nalazimo danas, biće to ne samo njihova propast, već propast čitavog sveta, jer svet ne može opstati ako je

većina tako iskvarena, kao što smo to mi danas, kada nam se deca hvale što su uspela da ostvare lažne rezultate, bez poštenog rada i znanja.

Mi smo zaista dno dna. Ne samo što smo ozloglašeni po svetu sa svojom politikom rata i etničkog čišćenja, te istorijom prepunom politički atentata i ubistava kada nismo bili u ratu sa drugima, već prva stvar koju svaki stranac primeti kod nas kada pređe granice naše države i svrati u naše gradove, jeste nepoštovanje čovekove ličnosti u saobraćaju. Tu se odmah vidi kakvi smo. A onda kada izađe iz auta, primeti da kao pešaku neće niko da mu stane, što takođe otkriva naše nepoštovanje ljudske ličnosti.

Kako neko može da kaže da su i zapadni narodi takvi kada nisu? Staće i van prelaza ako vide pešaka da namerana da pređe.

Zatim, kada vidi kako se skupo odevamo i kako najkvalitetnije kompjutere imamo, a sa relativno niskim mesečnim prihodima, onda vidi naše komplekse i želju za isticanjem, kao i našu nezasitost.

Zatim, kada samo zaviri u našu politiku, vidi kod nas totalno bezumlje, ne samo zato što naši ljudi biraju stranke prema svojoj ostrašćenosti, zato što od stranaka i političara naš čovek očekuje da mu oni reše njegove probleme, koji do njega samog stoje, a ne do političara. Zapaža odsustvo svesti o ličnoj odgovornosti i neprestano prebacivanje krivice na drugoga.

U strankama prepoznaje mafijaške organizacije, a u našem pravu karikaturu od pravnog sistema, jer su ljudi do te mene iskvareni da ne postoji snaga koja može da sprovodi pravni sistem a da se sama neće kupiti ili prodati.

Zatim u ličnom kontaktu sa našim ljudima, kada pokrene neki biznis, primeti da svako podvaljuje i krade, i da ne može da unajmi par normalnih radnika koji ga neće prevariti bilo tako što neće uraditi ono što su obećali, bilo tako što će ga pokrasti. On primećuje kako se naši ljudi stide da rade produktivne delatnosti, te da posao ne rade iz ljubavi, već samo da otaljaju.

Takođe, zapaža da naša deca isto tako bedno uče školu, hvaleći se ako su uspeli da dobiju dobru ocenu bez vrednog truda i zalaganja.

Prepisivanje na času je njemu nepoznato i neshvatljivo. U našim međusobnim odnosima on zapaža kako mi nismo u stanju da hvalimo ono što je bolje od nas i da se ka tome ugledamo i tome da stremimo, nego kako sve što je bolje moramo

da poplujemo, da se od tog boljeg ne bismo osećali ugroženo. Primećuje kako nam je tako teško da izustimo "Oprosti, pogrešio sam" te kako takva nesposobnost samokritičnosti ometa svaki pokušaj čoveka da prizna svoje lične nedostatke i da radi na njihovom prevazilaženju.

Upoznajući našu istoriju suočava se sa nepotrebnim međusobnim čistkama i ubistvima na ideološkoj, nacionalnoj i verskoj osnovi, pa kako da onda posle svega toga ne donese zaključak o našem mentalitetu onakav kakav odgovara pojmu Balkanizma iz Vujaklije iz 1954. godine:

""Beznačelnost, borba nedopuštenim sredstvima, podvala, politička ubistva, podmićivanje, strast za bogaćenjem, puzavost prema višim a grubost prema nižim od sebe."

Ovakvi kakvi smo mi zaista nemamo istorijskih razloga da bismo uopšte trebali da postojimo. Shvatamo li da svaka nesreća koja nas je u istoriji snašla, ne predstavlja ništa drugo do delo milosrdnog anđela? To što nas Bog trpi takve kakvi jesmo, zaista jeste već dovoljno snažno otkrivenje Božje ljubavi i milosti, da se do praha ponizimo i pokajemo za svako naše bezakonje.

Ratko Milojevic: > Upoređuješ Srbe sa ostatkom sveta ? Iznosiš činjenice koje su u potpunosti tačne i sa većinom se slažem (i strašno mi smetaju) ...ali kako objasniti činjenicu da taj isti Srbi kada ode preko uklopi se u "sistem" i zaboravi sve te mane koje mu prepisuješ a prihvati sve vrline koje pripisuješ zapadnoj "kulturi"?

Pa primorani su pod pritiskom drugačijeg morala, inače bi se osećali odbačeno od društva kao kakvi divljaci. Ali u dubini duše većina ostaje ista. Da bi se obuzdalo zlo imigranata iz zemalja koje nikada nisu prošle proces reformacije i prosvetiteljstva na Zapadu su formirane mnoge nove zakonske regulative i pooštrene stare jer kod tih naroda važi princip da što god nije krivičnim zakonom zabranjeno jeste dozvoljeno. Do pojave pre svega naše imigracije u severnoj Evropi mnoge zakonske regulative nisu postojale, jer nikome nije padalo na pamet da ih krši. Novinar Boris Dezulovic je napisao dobar tekst na tu temu kako naši ljudi za razliku od zapadnjaka moraju da imaju zakonske regulative da bih ih poštovali:

http://svetlost.org/slaba_uloga_drzava_prosvecenog_naroda.pdf

> Ili još bolje pitanje da ti postavim : Da li si možda primetio da pripadnici drugih naroda a državljani Srbije imaju slične ako možda ne i gore manire nego što je to slučaj sa nama srbima?

Zrele ličnosti se spontano ponašaju ispravno kao rezultat svoje prosvetljenosti, a ne zato što imaju naučene manire ponašanja. Manire ponašanja imaš iz sujete i gordosi kod znatnog dela naše populacije, a takođe i kod Italijana, Francuza, Belgijanaca. A iz krivice imaš manire kod stanovnika centralne Evrope i Panonije. No, takvo ponašanje nije dokaz prosvetljenosti i zrelosti. U prvom većem stresu ono puca.

Kada istoričar i putopisac Aleksis De Tokvil opisuje karakter prosvetljenih Amerikanaca prve polovine XIX veka, on zapaža da za razliku od evropskih aristokrata oni nemaju nikakve naučene manire otmenog ponašanja, ali da se “u njih se ne čuju ni psovke ološa, ni otmeni i birani izrazi velikaša.” Tokvil zapaža da kod njih nema prostačkih osećanja koja se kod evropskih aristokrata ponekad sreću zajedno sa otmenim ponašanjem. I na kraju Tokvil zapaža da kod njih nema ni licemerne razlike između spoljnog ponašanja i unutrašnjeg stanja duha: “Forma i suština ljudskih postupaka tu se, dakle, često susreću u tesnoj vezi, pa i ako je ukupna slika manje ukrašena, bar je istinitija. Tako se u nekom smislu može reći da demokratija deluje ne zapravo tako da bi ljudima davala izvesne manire, nego sprečava da se uopšte služe manirima.” (Aleksis De Tokvil, *Demokratija u Americi*)

Za razliku od većine religija koje manipulišu ljudskom mentalitetom i formiraju provlačne manire ponašanja buđenjem krivice, ponositosti i gordosti, protestanti su uzdigli Jevanđelje i proizveli reformu mentaliteta svojih naroda. Sveto pismo nema jasno definisane manire ponašanja već to ostavlja tvojoj savesti i razumu. Sveto pismo Božjim zakonom vrlo strogo i pedantno definiše motive srca, pa ako su ti motivi srca reformisani u skladu sa zakonom, čovek sam zna kako treba da se ponaša. Nema potrebe za naučenim manirima.

Kada govorim o protestantizmu moram se ograditi od savremenog protestantizma koji manipuliše sebičnim sentimentom već mislim na protestantizam od XVI do XIX veka koji nije manipulirao krivicom, ponositošću i sentimentom, već ih je ukoravao. On nije manipulirao prirodnim mentalitetom naroda, već budio svest o njegovoj reformi. To se najpre videlo u vaspitanju dece, koje kod protestanata nije bilo dresiranje već vaspitanje. Roditelji dresiraju decu onda kada udovoljavaju njihovim slabostima onda kada su im ona poslušna, a osujećuju ih kada su neposlušna, umesto da navedu decu da pobede svoje

slabosti u korenu. Pravilnim vaspitanjem roditelj razvija volju svoje dece, dok dresiranjem on ne razvija njihovu volju već slabosti karaktera koje vladaju detinjom voljom, slabosti iz kojih su takva deca svojim roditeljima poslušna. U ovom slučaju to su slabosti sebičnog sentimenta, krivice i ponositosti. Ako ljudi nisu navedeni da pobede svoje slabosti i da dobra dela čine iz ljubavi, onda će dobra dela činiti iz svojih slabosti jer su preko njih izmanipulisani da ih čine. Vaspitni i kulturni uticaj, ako nije prosvećujuć, on obavezno jeste manipulativan. Zato je protestantizam rezultovao ovakvom promenom mentaliteta svojih naroda:

“Mir se nastanio u našem gradu... nema više svađa, zavisti, licemerstva i nesloge. Odakle može doći takav sklad, ako ne od Gospoda i od naše doktrine koja nas ispunjava rodovima mira i pobožnosti?” (James A. Wylie, *The History of Protestantism*, Published by Hartland Publications, 2003, p. 496)

“Proklinjanje i psovanje, blud, svetogrđe, preljuba i poročan život, koji preovlađuje u mnogim mestima u kojima sam živeo, ovde su nepoznati. Nema podvodača i bludnica. Ljudi ne znaju šta je rumenilo i svi se odevaju na doličan način. Igre na sreću nisu uobičajene. Velikodušnost je tako velika da siromasi ne moraju da prose. Ljudi bratski opominju jedan drugoga, kako Hristos propisuje. Sudske parnice su proterane iz grada, i tu nema ni podmićivanja, ubistava ili stranačkog duha, već vlada mir i milosrđe. S druge strane ... crkve su sasvim oslobođene od svake idolatrije.” (Philip Schaff, *History of the Christian Church*, p. 645)

Govoreći o drevnim Vikinzima, poznatima po ratničkom duhu, izvori iz XVIII veka su objašnjavali uzroke reforme njihovog mentaliteta:

"Kako je došlo do toga da oni postanu tako poslušni i pokorni da se potčine veštini poljoprivrede? Da li se narod, naviknut na oružje i lenstvovanje, lako predaje napornom radu i veštini mira? Ako možemo da odgovorimo na ovo pitanje pravilno, mi ćemo shvatiti čemu treba pripisati srećnu transformaciju severa. ... Ja sam ipak pokazao da se Jevanđelje tri veka propoveda u Skandinaviji. Ovome bez sumnje, kao glavnom uzroku, mi treba da pripišemo srećnu promenu manira u ovim varvarskim područjima. Neka niko ne očekuje sveopštu civilizovanost na planeti bilo kojim drugim sredstvima. Mi uživamo u ovome danu, prednosti društva nastalog u Evropi iz propovedanja Jevanđelja, dok nezahvalno umanjujemo napore onih hrišćanskih misionara koji su nam u ime Boga ove prednosti doneli. ... Trajna promena njihovih manira implicira, da je njihova zemlja morala biti blagoslovena sa jednim od onih blagodatnih izlivanja

Svetoga Duha, čije se posledice obično osećaju vekovima posle." (The Works of the Late Rev. Joseph Milner (1744–1797) in Eight Volumes, vol. III, p. 298, 1810)

Klasika kod svih drugih religija je da ti pobuđuju snage tvog mentaliteta umesto da rade na njegovoj reformi i da ti psihološkim efektima svojih rituala umiruju nečistu savest, tako da što si grešnji, to si pobožniji. Protestantizam nije imao takve tehnike, pa je zato zapadni svet, kada se okrenuo ka hedonizmu, morao da odbaci takav protestantizam. Zato je tamo sada najveći ateizam ili savremeni otpali protestantizam koji manipuliše osećanjima i zastupa da su deset zapovesti ukinute na krstu. Ali plodovi negdašnje reformacije su najvidljiviji kod tih zapadnih ateista, iako su oskrnavljeni sa hedonizmom. Zato i danas postoje razlike između njihovog i našeg mentaliteta.

* * *

BEZ REFORMACIJE MENTALITETA DEMOKRATIJA NE MOŽE DA FUNKCIONIŠE - TOTALITARIZAM POSTAJE NEOPHODNOST

Što su ljudi neodgovorniji i gori, to imaju veću potrebu za represivnim sistemom koji će im obezbediti građansku sigurnost i sačuvati ih od „anarhije”. Kada bi ljudi bili neiskvareni, kada bi svaki čovek nosio na sebi odgovornost za sopstvene postupke, tada ne bi postojala potreba za represivnim merama koje bi primoravale neodgovorne pojedince na odgovorno ponašanje. Ali, zbog eskalacije ljudske iskvarenosti, i na nacionalnom i na globalnom planu raste potreba za totalitarnom vlašću kao izvorom sigurnosti među ljudima.

Sami ljudi traže autoritet kome će pokloniti političku moć zauzvrat obezbeđene građanske sigurnosti. Kada jedan čovek maltretira drugog čoveka, tada vlast ovog prvog šalje u zatvor a ovom drugom obezbeđuje da živi bezbedno i u miru. Što su ljudi gori, to država ima više izgovora da se meša u život pojedinca i da jača u svom despotizmu. Kao što na lokalnom planu postoji potreba da država svojom vlašću obezbedi osnovna ljudska prava svakom pojedincu, tako i na globalnom planu postoji potreba da nekakva međunarodna vlast obezbedi mir među narodima.

Sistem može valjano da funkcioniše samo onda kada je većina ljudi neiskvarena, i tada pravni sistem uspešno čuva većinu od iskvarene manjine. Ali onda, kada većina naroda postane iskvarena, tada nema ko da valjano sprovodi pravni sistem, jer se sama vlast sastoji od ljudi koji su iz tog istog naroda, pa koji su,

samim tim, isto tako skloni korupciji, mitu, nepotizmu, laži i svakoj drugoj prevari. Kako je, zahvaljujući reformaciji (od XVI do XIX veka) deo zapadnog sveta iskusio reformaciju, njegov sistem može bar formalno da funkcioniše kako treba bez strašnih zloupotreba moći koje su za druge narode svakodnevnica i zbog kojih ništa ne može da funkcioniše kako treba, osim ako ne postoji strah od strane kontrole.

Narod je pred izborom, ili će svaki pojedinac sam sobom odgovorno da vlada, ili će njime morati da vlada država svojim represivnim uplitanjem u njegov život. No, većina će da se radije zavarava licemernim mirom nego da radi na svojoj unutašnjoj reformi. Pre skoro 200 godina čuveni pronalazač telegrafa Semjuel Morze je zabeležio:

“Despotizam se često površnim posmatračima spolja čini kao pravedna vlast vladara koja donosi red i zadovoljstvo njegovim podanicima. Ipak, pogledajte ispod površine, i videćete nepravdu koja najčešće uzurpira presto i prikriva svoje ugnjetavačke dekrete misterijom i tamom, dok su potlačeni ljudi, obuzdani od prigovora fizičkom silom, primorani da trpe u tišini i da se osmehuju dok pate. Despotizam je oblik licemerstva.

Demokratija — poslednje što se za nju može reći jeste da je licemerna. Ona je poštena i iskrena; i ako se i pojave slučajevi kada njena neuračunljivost i ludost sablazne, još uvek je čitav njen karakter otvoren za gledanje, a njene nepravilnosti se mogu proveriti i radikalno izlečiti prosvetljenim javnim mnjenjem. Kako je mnogo bolje da te povremeno zabole rane na koži, koje su ružne za poglede, koje često i najzdravijem telu kvare izgled, nego da se hvališ tim lepim i blistavim tenom i privlačnim sjajem, sa simptomima organske bolesti i sigurnim predznacima iznenadnog raspadanja.” (Semjuel Morze, 1835)

Ali, uslov da bi demokratija mogla da funkcioniše jeste da većina naroda bude neiskvarena i da ima slobodno i samokritično javno mnjenje. Ako su ljudi hrabri da čuju kritičko mišljenje i ponizni da se isprave, tada rešenje svakog problema mogu postići razgovorom i dragovoljno. Ako ljudi ukoravanje greha proglašavaju nepristojnim ponašanjem, a kritičko mišljenje izrazom neprijateljstva, onda nije ispunjen ni prvi preduslov demokratskog odlučivanja.

To je razlog zašto je samokritično javno mnjenje prestalo da postoji na Zapadu krajem XIX veka, i zašto kod nas nikada nije ni postojalo. To je razlog zašto ni grčka demokratija nije bila prava demokratija, jer nije imala prosveteno javno

mnjenje: "Mnoštvo ne shvata ništa, nego samo ponavlja ono što mu vođe kažu."
(Protagora 317)

Ljudi koji svakodnevno ne pobeđuju svoje grehe i ne odbacuju svoje zablude jer izbegavaju mogućnost da sebe preispitaju, glasaće na izborima zavedeni svojim ličnim naklonostima i izmanipulisani svojim nepobedenim slabostima umesto po objektivnom i, u međusobnoj kritici preispitanom, sudu. Nacionalna gordost, potreba za okrivljavanjem drugoga, zavist, mržnja, i raznorazni strahovi i projekcije jesu slabosti preko kojih se ljudima lako manipuliše. Zato je demokratija uspešno funkcionisala samo u protestanskim narodima koji su pozivali ljude na svakodnevnu borbu, ne protiv nekog spoljnog zla, već protiv zla sopstvenih srca.

"Moderna demokratija izrasla je najpre iz kalvinističkih ubeđenja 17. veka, posebno u Škotskoj, Engleskoj i Holandiji..." (Bertelsmann Leksikon, 1997)

No, pokušaj neprotestantskih naroda da kopiraju protestantska društvena uređenja, bez unutrašnje duhovne reforme, rezultuje zloupotrebom demokratskih sloboda i nastajanjem anarhije, što odmah potom desničarske snage koriste kao izgovor za uvođenje svojih diktatura.

"Reformacija je unapredila narode koji su je usvojili, omogućavajući im da osnuju slobodne institucije, dok katolicizam vodi do despotizma ili anarhije, a često naizmenično do jednog i drugog. Demokratska vlada je prirodna vlada protestantskih naroda. Despotska vlada je u prirodi katoličkih naroda. ... Katolici, nesposobni i da osnuju slobodu, i da žive bez nje, čine despotizam neophodnim... Kada zlo dostigne svoj vrhunac, zemlja oscilira između anarhije i despotizma, iscrpe svu svoju snagu u borbi nepomirljivih stranaka. ... Verujem da je uzrok sledeći. Regulisana sloboda nije moguća bez dobrog morala." (Protestantism and Catholicism By Emile De Laveleye, 1876. page 30, 31, 52)

"Samo moralni ljudi su sposobni za slobodu. Što nacija više postaje korumpirana i iskvarena, to ima veću potrebu za gospodarem." (Benjamin Franklin)

"Želeći da uspostave federativni sistem, Meksikanci su uzeli kao uzor i gotovo potpuno preslikali savezni ustav svojih suseda Angloamerikanaca. Ali prenoseći kod sebe slovo zakona, nisu mogli istovremeno da prenesu i duh koji mu uliva život. ... Meksiko bez prestanka zapada iz anarhije u vojni despotizam, i iz vojnog despotizma u anarhiju. ... U kojem se delu sveta mogu naći plodnije pustinje, veće reke, neiscrpnija a nenačeta bogatstva nego u Južnoj Americi? Međutim,

Južna Amerika ne može da podnese demokratiju. ... Španci i Portugalci osnovali su u Južnoj Americi velike naseobine koje su, otada, postale carstva. Građanski rat i despotizam pustoše danas po tim ogromnim oblastima. ... Ali kad sam zatim pažljivo ispitaio društveno uređenje, lako sam otkrio da su Amerikanci uložili velike i uspešne napore da suzbiju slabosti ljudskog srca i da poprave te prirodne mane demokratije. ... Tako, dok zakon dopušta američkom narodu da sve čini, religija ga sprečava da sve zamisli i brani mu da se na sve usudi. ... Zakonodavci u demokratijama i svi čestiti i prosvećeni ljudi koji žive u demokratijama treba, dakle, da se bez prestanka trude da uzdižu duše i da ih upravljaju ka nebu." (Aleksis De Tokvil, *Demokratija u Americi*, 1835. god.)

Američki predsednik Džon Adams 1798. godine upozorava da je američki Ustav napravljen samo za pobožne ljude i da nema načina da opstane ako se ljudi iskvare, jer američka vlada ne poznaje represivnu moć kojom bi mogla da se suprotstavi zlu naroda, ako ljudi svoja sopstvena iskušenja sami ne pobeđuju:

"Dok god naša država bude neokaljana principima i postupcima koji danas donose pustoš u mnogim delovima sveta, i dok god ona nastavi da bude iskrena i nesposobna za podlu i nepobožnu politiku, mi ćemo imati najjači razlog da se radujemo na ovom sadašnjem mestu koje nam je odredilo Providenje. Ali ako pak narod američki narod jednom postane sposoban za tu duboku pretvornost, i u međusobnim odnosima, i prema drugim narodima, koja koristi jezik pravde i umerenosti, a praktikuje bezakonje i ekstravaganciju, i prikazuje na najprivlačniji način šarmantne slike bezazlenosti, otvorenosti i iskrenosti, dok divlja u pljački i nasilju, ova zemlja će biti najnesrećnije mesto na svetu. Zato što nemamo vladu naoružanu sa moći, sposobnom za borbu sa ljudskim strastima, koja nije obuzdana moralnošću i religijom. Pohlepa, ambicija, osvetoljubivost, razuzdanost, raskinuli bi najsnažniju užad našeg Ustava kao što kit probija mrežu. Naš ustav je načinjen samo za moralne i religiozne ljude. On je u potpunosti neadekvatan za vladu bilo kog drugog." (John Adams, 11 October 1798)

U XIX veku protestantski mislioci i sveštenici su upozoravali:

"Dok su slavili američku demokratiju i materijalni progres, Dorčester i Strong su brinuli za implikacije ovih vrednosti. Oni su veličali demokratiju ali su upozoravali da demokratija koja nije praćena moralnim obuzdavanjem će se survati u anarhiju. Oni su se radovali materijalnom progresu, ali su upozoravali na materijalizam. U duhu puritanske jeremijade (upozoravajućeg ukoravanja greha) oni su trebali da se bave neprestanom samokritičnošću i pokajanjem kao

sredstvima opšteg ponovnog posvećenja sudbini Amerike." (Jonathan D. Sarna, Minority Faiths and the American Protestant Mainstream)